«Ο Γιαννής τζιαι ο δεσπότης»

Ήθελα να κοιτάξω πρώτα τα παλαιότερά μου σημειώματα για τις καλοκαιρινές παραγωγές των θιάσων μας και ειδικά του Σατιρικού για να μην επαναλαμβάνομαι, αλλά μετά σκέφτηκα ότι η επανάληψη είναι η λέξη κλειδί σ' αυτό το θέμα και είναι από τους βασικούς κανόνες του παιχνιδιού, είναι ο άξονας μιας πρακτικής δεκαετιών. Γι' αυτό κι αν τυχόν πω σχεδόν τα ίδια με κάποιες άλλες χρονιές, απλά παίζω σύμφωνα με τους κανόνες.

Έτσι, μάλλον είχα γράψει και παλαιότερα ότι υπάρχει μια άγραφη σύμβαση πως οι καλοκαιρινές παραστάσεις προορισμένες για περιοδείες στην ύπαιθρο αποτελούν από μόνες τους μια ειδική κατηγορία θεατρικών παραγωγών και δεν πρέπει να κρίνονται με «χειμερινά» κριτήρια, εκτός κι αν κάποιος δεν αντιλαμβάνεται τις ιδιάζουσες συνθήκες και προερχόμενα απ' αυτές χαρακτηριστικά του είδους που έχουν δεθεί μεταξύ τους σ' ένα φαύλο κύκλο. Ναι, οι καλοκαιρινές περιοδείες είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος να βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση ενός θιάσου. Και ναι, ένα οργανωμένο δίκτυο σχέσεων με κοινοτάρχες και υπευθύνους διάφορων φεστιβάλ είναι ένας καλός τρόπος να έχει ο θίασος ένα οικονομικά αποτελεσματικό καλοκαίρι. Και ναι, οι προτάσεις που βρίσκουν πιο θετική ανταπόκριση από τους πελάτες, είναι εκείνες που συγκεντρώνουν τα εξής χαρακτηριστικά: κυπριακή διάλεκτος, κωμική ηθογραφία, απλή πλοκή, αναγνωρίσιμοι κωμικοί τύποι. Ας σημειωθεί ότι «αναγνωρίσιμοι» δεν σημαίνει ότι οι χαρακτήρες αυτοί υπάρχουν στην πραγματικότητα, αλλά ότι αποτελούν στερεότυπα της δικής μας χειροποίητης Commedia dell' Arte. Εδώ συμπεριλαμβάνονται (φυλλομετρώ τις κοινές για όλους μας θεατρικές και τηλεοπτικές εμπειρίες) οι δύστροποι κωμικοί γέροντες, οι παμπόνηρες προξενήτρες, οι τρελοί του χωριού, οι νιοι και οι νιες με παντρολογικές εμμονές, κ.ά. Έτσι και η λέξη «ηθογραφία» δεν προβλέπει την καταγραφή των ηθών, έστω και μιας πραγματικότητας που έπαψε να υπάρχει αλλά υπήρχε, είναι μάλλον η απεικόνιση μιας σιραμμένης πίσω στον χρόνο ουτοπίας βασισμένης σε ανεκδοτοποιημένους απόηχους του παρελθόντος. Η προσφορά και η ζήτηση σφιχταγκαλιάζονται και οι απ' έξω μπορούν όσο θέλουν να μιλούν για τη διαμόρφωση του αισθητικού γούστου του κοινού, για την παραποίηση της γνήσιας παράδοσης κ.λπ.

Η φετινή παραγωγή του Σατιρικού Θεάτρου, «Ο Γιαννής τζιαι ο δεσπότης» του Μιχάλη Τερλικκά, σε σκηνοθεσία Μαριάννας Καυκαρίδου, δηλώνει πως δεν φοβάται την επανάληψη. Ο Μιχάλης Τερλικκάς στο σημειωμά του στο πρόγραμμα της παράστασης μιλά ουσιαστικά για την παραλαβή σκυτάλης, όταν λέει ότι η ιδέα του έργου γεννήθηκε κατά την περιοδεία με μια άλλη παραγωγή του Σατιρικού, με το έργο του Ανδρέα Κουκκίδη «Η Γαουρίτσα μας». Τα σκηνικά του Μίκη Λοΐζου αναδημιουργούν τη γνωστή στο κοινό ατμόσφαιρα των καλοκαιρινών παραγωγών του Σατιρικού και παρέχουν τρεις τυπικούς στα πλαίσια της αισθητικής του είδους χώρους δράσης: την αυλή του σπιτιού, το καφενείο, την ύπαιθρο με το αλακάτι. Τα κοστούμια του Κώστα Καυκαρίδη παραπέμπουν σ' ένα γενικό, ελαφρώς στυλιζαρισμένο παρελθόν, χωρίς να προσπαθούν να επικεντρωθούν στη δεκαετία του '30, όπου τοποθετεί την υπόθεση ο συγγραφέας. Η παράσταση δεν απογοητεύει το κοινό στην προσδοκία του (ή το μάντεμα να το πω;) για το χορευτικό φινάλε. Το συγγραφικό σημείωμα όμως δηλώνει και την καταγωγή της πλοκής από μια μικρή ιστορία από τη συλλογή του Νέαρχου Κληρίδη, τον τίτλο της οποίας ο Τερλικκάς διατηρεί στο έργο του. Η ιστορία ενός νέου που ήθελε να παντρευτεί δύο γυναίκες, αλλά άλλαξε γνώμη μετά από ένα χρόνο έγγαμου βίου, αφού κατάλαβε πως μια γυναίκα «κανεί τον». Ενώ οι κανόνες του είδους των καλοκαιρινών παραγωγών τηρούνται πλήρως, παραβιάζονται οι κανόνες γενικής θεατρικότητας, ας το πω έτσι. Μια μικρή ανεκδοτικής, αισωπικής, όπως πάλι λέει ο Τερλικκάς, φύση δεν μεγεθύνεται εύκολα ως τα μέτρα ενός θεατρικού έργου, κυρίως επειδή οι παράλογες συμπεριφορές ή οι εμμονές των προσώπων του μύθου/ανεκδότου δεν μπορούν να δικαιολογηθούν ψυχολογικά ή κοινωνικά και ακόμα επειδή η μικροϋπόθεση του ανεκδοτικού πυρήνα μεγαλώνοντας στα μέτρα της υπόθεσης μιας παράστασης αποκτά άσχετες προεκτάσεις και χάνει κάθε πειστικότητα. Εννοώ και τα μοτίβα που παίζονται μεταξύ του παπά και του καφετζή και το μέρος του αγαθού Ζιζηρή και τους παραλογισμούς του διπλοερωτευμένου βοσκού και τα βάσανα που του κάνει η νιόπαντρη γυναίκα του, μοτίβα που δημιουργούν δυσκολία και στη σκηνοθέτιδα του έργου Μαριάννα Καυκαρίδου.

Επιστρέφοντας στο είδος των καλοκαιρινών παραγωγών, βλέπουμε τη χωνεμένη και βασισμένη σε εκούσια επανάληψη μανιέρα των έμπειρων ηθοποιών Βασίλη Μιχαήλ, Σπύρου Γεωργίου, Λουκίας Μουσουλιώτη και την αμηχανία των νεότερων ή πολύ νέων Αντρέα Ρόζου, Ανδρέα Σιάμαρη, Αντώνη Κλεάνθους, Άντρης Σεργίου, Ελένης Ζαντή κατά την απόδοση ανεκδοτικών συμπεριφορών των ρόλων τους.